

Programski jezik Python

Python

- 1970. Niklaus Wirth – Pascal
- 1989. Nizozemac Guido van Rossum – Python-naziv po grupi Monty Python's Flying Circus
- Uz proceduralni pristup, objektno usmjereni pristup programiranju
- Besplatan
- <http://www.python.org/download/>
- Python jedan od tri službena programska jezika u Google

Programsko okruženje za pripremanje programa - IDLE

- -Guido van Rossum nazvao IDLE
- **I**ntegrated **D**eve**L**oment **E**nvironment (prezime komičara iz grupe Monthly Python – Eric Idle)
- Prozor koji čini interaktivno sučelje s Pythonom

```
Python Shell
File Edit Shell Debug Options Windows Help
Python 3.3.0 (v3.3.0:bd8afb90ebf2, Sep 29 2012, 10:55:48) [MSC v.1600 32 bit (Intel)] on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>> |
Ln: 3 Col: 4
```

Sučelje Pythona

Python

- Interaktivno sučelje
- Traka izbornika sučelja: File, Edit, Shell, Debug, Options, Windows, Help
- Help, IDLE Help pojedine aktivnosti
- Python Docs – upućuje na opsežnu dokumentaciju
- Na početku novog reda >>> znak upita (prompt)
- Sučelje sa znakom upita traži od korisnika odgovor
- Sučelje omogućuje interaktivni rad

Jednostavni tipovi podataka

- Osnovni tipovi podataka: cijeli broj, broj s pomičnom točkom, logički ili Booleov tip, znakovni niz ili string
- `>>> 120`
- `120`
- Utipkana vrijednost se ispisuje plavom bojom
- Boju ispisa – Options, Configure IDLE

Cijeli brojevi

- Naziv za cjelobrojni tip podataka u Pythonu je int
- U Pythonu nije ograničen broj znamenaka cijelog broja

```
>>> 27
27
>>> -302
-302
>>> 1234567890123456781234567812345678
1234567890123456781234567812345678
>>>
```

Cijeli brojevi

- Binarni brojevni sustav

```
>>> 0b00001010
10
>>> 0b11111111
255
```

- Binarni zapis pretvara u dekadski
- Heksadekadski brojevni sustav

```
>>> 0x0A
10
>>> 0xFF
255
|
```

Cijeli brojevi

- Cijeli broj pretvara u binarni

```
>>> bin(15)
'0b1111'
>>> bin(240)
'0b11110000'
```

- Cijeli broj pretvara u heksadekadski

```
>>> hex(15)
'0xf'
>>> hex(240)
'0xf0'
```


Zapisivanje realnih brojeva


```
>>> 35.  
35.0  
>>> .0035  
0.0035  
>>> 0.00035  
0.00035  
>>> 0.000035  
3.5e-05  
>>> 0.0000356789  
3.56789e-05  
>>> 1e4  
10000.0  
>>> 1e8  
100000000.0  
>>> 1e32  
1e+32
```

Zapisivanje realnih brojeva

- Norma IEEE 754
- Vrijednosti $5.0 \cdot 10^{-324}$ do $1.7 \cdot 10^{308}$
- Broj koji ima eksponent veći od +308 je za Python veliki broj i zapisuje se kao inf (beskonačno)
- Mali broj prikazuje se kao nula
- Broj `1.2345678901234567890e-323` u Pythonu `0.0`

Logički ili Booleov tip podataka

- U Pythonu se logički tip naziva bool
- Poprima dvije vrijednosti: True i False
- True i true nije jednako
- `int(True)` 1   `int(False)` 0
- `bool(1)` True   `bool(0)` False
- `bool(100)` True   `bool(-100)` True

Znakovni niz - string

- Osnovni tip podataka za prikaz teksta
- `str` - naziv u Pythonu
- Vrijednost se obilježava jednostrukim ili dvostrukim navodnim znacima na početku i kraju niza
- Dvostruki navodnik se ne smije pisati kao dva uzastopna jednostruka navodnika

Posebni znaci za oblikovanje teksta

Posebni znak	Opis djelovanja
<code>\n</code>	Prijelaz u novi red
<code>\t</code>	Tabulator
<code>\\</code>	Ispisati lijevo ukošenu crtu
<code>\'</code>	Ispisati jednostruki navodnik
<code>\''</code>	Ispisati dvostruki navodnik

```
>>> print('prvi redak\n drugi redak\n treci redak')
prvi redak
drugi redak
treci redak
```

```
>>> print('prvi redak\t drugi redak\t treci redak')
prvi redak      drugi redak      treci redak
```

Kodovi ASCII i Unicode

- Funkcija `ord()` , `hex()`, `bin()`

```
>>> print('A', ord('A'), hex(ord('A')), bin(ord('A')))
A 65 0x41 0b1000001
>>> |
```

```
>>> print('Č', ord('Č'), hex(ord('Č')), bin(ord('Č')))
Č 268 0x10c 0b100001100
>>> |
```

UTF-8 kodu kodiranje naših dijakritičkih znakova obavlja s dva bajta

Sada su veliko i malo slovo jedno do drugog

Python kao veliki kalkulator – aritmetički izrazi

Operator	Opis djelovanja
+	Zbrajanje
-	Oduzimanje ili negacija
*	Množenje
**	Potenciranje
/	Dijeljenje
//	Cjelobrojno dijeljenje
%	Računanje ostatka dijeljenja

Python kao veliki kalkulator – aritmetički izrazi


```
>>> 2+3
5
>>> 2-3
-1
>>> 3*4
12
>>> 4/2
2.0
>>> -7
-7
```

```
>>> 17//3
5
>>> 17%3
2
>>> 18//3
6
>>> 18%3
0
>>> 5//7
0
>>> 5%7
5
```


Python kao veliki kalkulator – aritmetički izrazi

- Koliko je dana, sati, minuta i sekundi 1 000 000 sekundi

```
>>> ((11*24 + 13)* 60 + 46)* 60 + 40  
1000000
```

Operator	Značenje simbola
**	Potenciranje
-	Negacija
*, /, //, %	Množenje, dijeljenje, ostatak
+, -	Zbrajanje, oduzimanje

Primjeri izraza u Pythonu


```
>>> 3+12/3*(60-20)
163.0
>>> 3 + 12/3*60 -20
223.0
>>> 3+12/(3*60)-20
-16.933333333333334
>>> 3 + 12//3 * 60 -20
223
>>> 2 + 12//(3*60)-20
-18
>>> |
```

Primjeri izraza u Pythonu

- Python pamti zadnju izračunatu vrijednost
- Koristimo u sljedećem koraku , pišemo znak `_`

```
>>> 3
3
>>> _+4
7
>>> _+5
12
>>> _+6
18
```

Varijable i znak pridruživanja

- = nazivamo znakom pridruživanja

```
>>> x= 1000
>>> x=x+1
>>> print (x)
1001
>>> |
```

- Ugrađene funkcije: print(), bin(), hex(), int(), ord(),...
- abs(-3)   3   abs(2.4)   2.4   abs(-4.7)   4.7

Varijable i znak pridruživanja

- Ugrađena funkcija `divmod()`

```
>>> x=170
>>> y= 40
>>> kolicnik, ostatak =divmod(x,y)
>>> print(kolicnik, ostatak)
4 10
```

```
>>> sekunde = 1000000
>>> minute, sekunde = divmod(sekunde,60)
>>> sati, minute = divmod(minute,60)
>>> dani,sati = divmod(sati,24)
>>> print(dani,sati,minute,sekunde)
11 13 46 40
```

Zadaci za ponavljanje

1. Nabroji osnovne tipove podataka u Pythonu.
2. Dekadni zapis broja 1011 dobit ćemo naredbom:
  - a. `b00001011`
  - b. `ob00001011`
  - c. `00001011b`
  - d. `00001011bo`
3. Koje od sljedećih prefiksa trebamo upisati ispred heksadekadnog zapisa broja kako bismo dobili pripadni dekadni zapis tog broja?
  - a. `x`
  - b. `o`
  - c. `ox`
  - d. `xo`

Zadaci za ponavljanje

4. Pythonova funkcija koja će vratiti binarni zapis dekadnog broja je _____, dok heksadekadni zapis dekadnog broja vraća funkcija _____.
5. Koji je naziv standarda za zapis realnih brojeva u računalu?
6. Naziv logičkog tipa u Pythonu je _____.
7. Osnovne logičke vrijednosti su: _____ i _____.
8. Odredi vrijednosti sljedećih izraza: a. `int(False)`
b. `int(True)` c. `bool(0)` d. `bool(5)` e. `bool(-10)`

Zadaci za ponavljanje

9. Kako nazivamo znakovni tip u Pythonu?

10. Tekst ćemo u Pythonu pisati unutar znakova _____ ili _____.

11. Slijedećim posebnim znakovima pridruži pripadne opise:

Posebni znak		Opis djelovanja
\n		Ispisati jednostruki navodnik
\t		Prijelaz u novi redak
\'		tabulator

12. Funkcija ord() vraća _____.

Zadaci za ponavljanje

13. Odredi vrijednost sljedećih izraza:

a. $2 + 7$ b. $-5 + 2$ c. $6/2$ d. $10/4$ e. $8//4$

f. $8//5$ g. $9\%5$ h. $2 + 3*7$ i. $3**2*2$

j. $7*3\%5$ k. $15// 8 \%3 + 2 ** 3 \% 4$

l. $15 \% 8 * 3 // 4 * 2 \% 6$

14. Što će biti ispisano na zaslonu nakon sljedećeg niza naredbi napisanih u Pythonu?

$2 + 3$

$_{-} -1$

$_{-} *4$

$_{-} /7$

Zadaci za ponavljanje

15. Odredi vrijednost varijable t nakon izvođenja sljedećeg niza naredbi ako je vrijednost varijable t postavljena na 10 ($t = 10$) ?

$$r = 2 * t$$

$$t = r \% 7$$

$$t = r + t$$

16. Koja će biti vrijednost varijable k nakon sljedećeg niza naredbi?

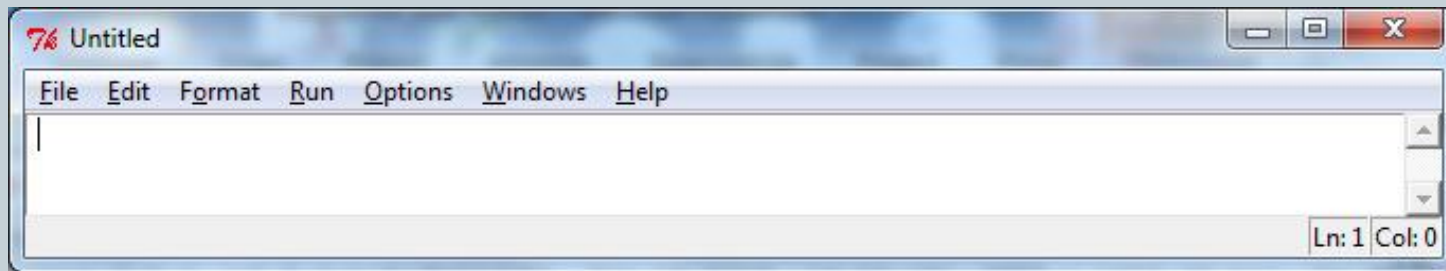
$$a, b = \text{divmod}(48, 10)$$

$$k = a + b$$

Priprema i izvođenje programa

Interaktivni i uređivački dio sučelja IDLE

- Programi u Pythonu, novi prozor – uređivački dio sučelja IDLE, otvaramo ga da u interaktivnom sučelju (Python Shell), File -> New Window ili (Ctrl) + (N)
- Izgled prozora

Uređivački dio sučelja IDLE

- U traci izbornika nalaze se nazivi padajućih izbornika: **File, Edit, Format, Run, Options, Windows i Help.**

Priprema i izvođenje programa

- Help -> IDLE Help – opis funkcija pojedinih naredbi.
- File -> Save as pohranjujemo napisani program.
- Naziv programa te iza njega sufiks **.py**
- Modul – datoteka koja ima sufiks
- Open – otvaramo program
- Program se pokreće **Run** i naredbom **Run Module** ili **F5**

A screenshot of a Python IDE window. The title bar reads "7% primjer_1.py - C:/Python33/primjer_1.py". The menu bar includes "File", "Edit", "Format", "Run", "Options", "Windows", and "Help". The code editor contains two lines of Python code: "#Program pozdrav od Pythona - primjer_1" and "print('Lijep pozdrav od Pythona!')". The status bar at the bottom right shows "Ln: 2 Col: 33".

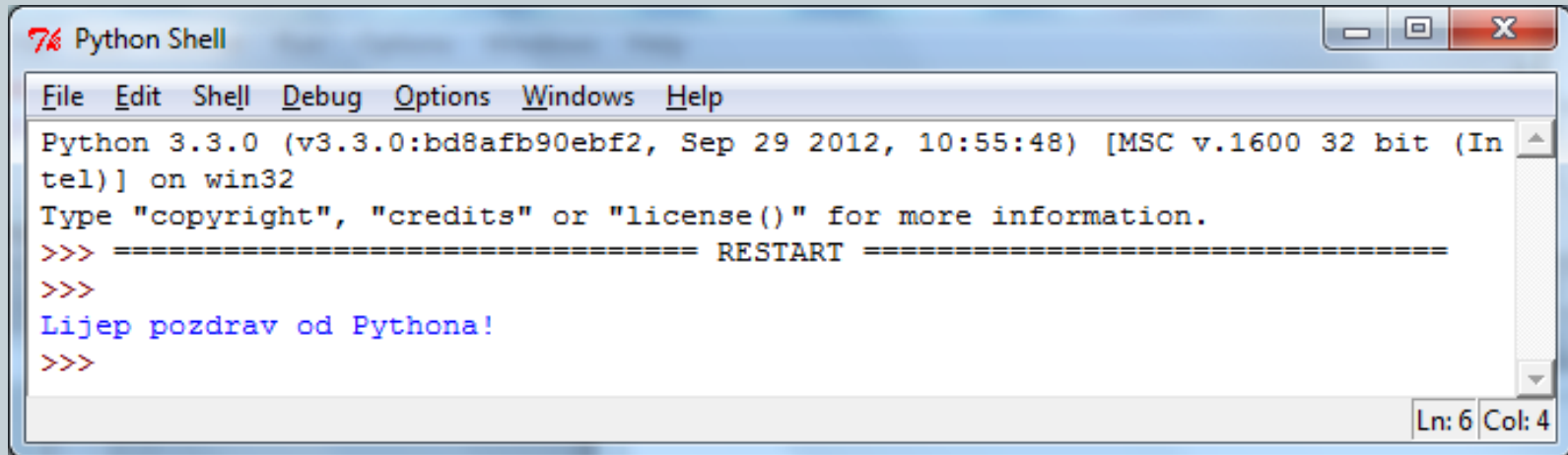
```
7% primjer_1.py - C:/Python33/primjer_1.py
File Edit Format Run Options Windows Help
#Program pozdrav od Pythona - primjer_1
print('Lijep pozdrav od Pythona!')
Ln: 2 Col: 33
```

Prozor pohranjenog programa primjer_1

Priprema i izvođenje programa

- # označivanje komentara
- Nakon pokretanja programa


```
Python Shell
File Edit Shell Debug Options Windows Help
Python 3.3.0 (v3.3.0:bd8afb90ebf2, Sep 29 2012, 10:55:48) [MSC v.1600 32 bit (Intel)] on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>> ===== RESTART =====
>>>
Lijep pozdrav od Pythona!
>>>
Ln: 6 Col: 4
```

Ispis programa

- Funkcija `print()` služi za ispisivanje sadržaja na zaslon monitora.

Priprema i izvođenje programa

- **input()** - za unošenje sadržaja

```
7% primjer_2.py - C:/Python33/primjer_2.py
File Edit Format Run Options Windows Help
#Program za osobni pozdrav
ime= input('Molim utipkajte svoje ime: ')
print(ime, ', lijep pozdrav od Pythona!', sep='')
Ln: 3 Col: 47
```

sep=", između ispisanih sadržaja neće biti razmaka

```
7% Python Shell
File Edit Shell Debug Options Windows Help
Python 3.3.0 (v3.3.0:bd8afb90ebf2, Sep 29 2012, 10:55:48) [MSC v.1600 32 bit (Intel)] on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>> ===== RESTART =====
>>>
Molim utipkajte svoje ime: Dominik
Dominik, lijep pozdrav od Pythona!
>>>
Ln: 7 Col: 4
```

Formatirani ispis

- `print('st_1{br_1}st_2{br_2},...,st_n{br_n}'.format(v_1,v_2,...,v_n))`

pri čemu vrijedi:

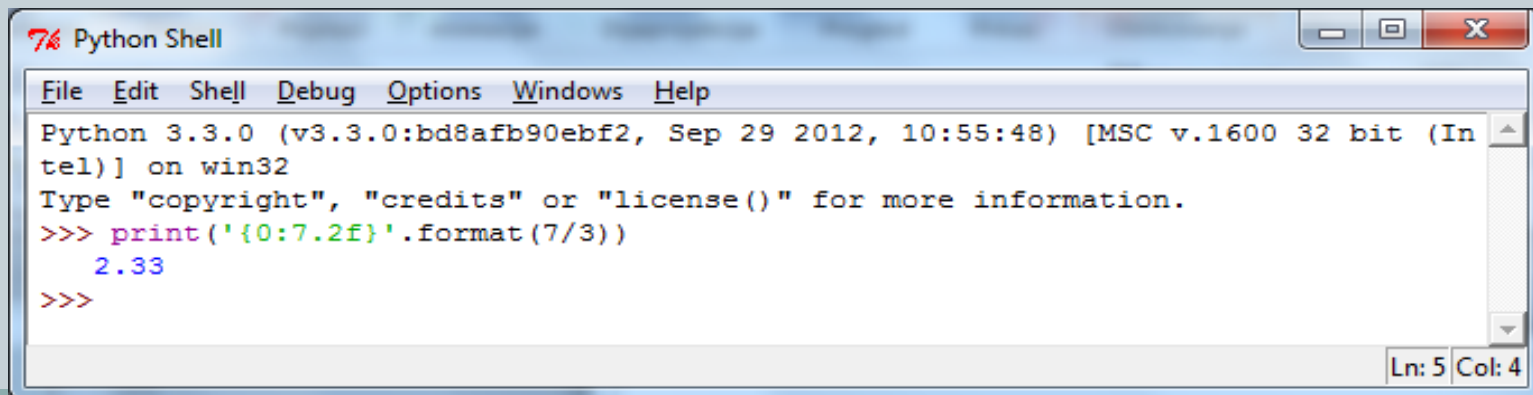
- `st_1, st_2, ..., st_n` - proizvoljni tekst,
- `v_1, v_2, ..., v_n` - popis varijabli koje želimo ispisati,
- `br_1, br_2, ..., br_n` - predstavlja redne brojeve varijabli unutar popisa.

```
Python Shell
File Edit Shell Debug Options Windows Help
Python 3.3.0 (v3.3.0:bd8afb90ebf2, Sep 29 2012, 10:55:48) [MSC v.1600 32 bit (Intel)]
on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>> print('Zbroj brojeva {0} i {1} je: {2}'.format(3,4,3+4))
Zbroj brojeva 3 i 4 je: 7
>>> print('Zbroj brojeva {} i {} je: {}'.format(3,4,3+4))
Zbroj brojeva 3 i 4 je: 7
>>> print('Svojstvo brojeva {0} i {1} prema kojem je {0} + {1} = {1} i {0} nazivamo
komutativnošću'.format(3,4))
Svojstvo brojeva 3 i 4 prema kojem je 3 + 4 = 4 i 3 nazivamo komutativnošću
>>> print('{0} {2} {1} = {3}'.format(3, 4, '+', 3+4))
3 + 4 = 7
>>>
```

Ln: 11 Col: 4

Formatirani ispis

- d – ako ispisujemo cijeli broj,
- f – ako ispisujemo realni broj,
- s – ako ispisujemo string.
- Ispis cijelih brojeva moguće je formatirati naredbom: `{nd}`, n neki prirodni broj ili 0, označava broj na koliko će se mjesta ispisati određeni prirodni broj.
- `{n.mf}`, n ukupni broj mjesta na koji će se realni broj ispisati (uključujući i decimalnu točku), m – broj znamenki iza decimalne točke koje će biti ispisane.

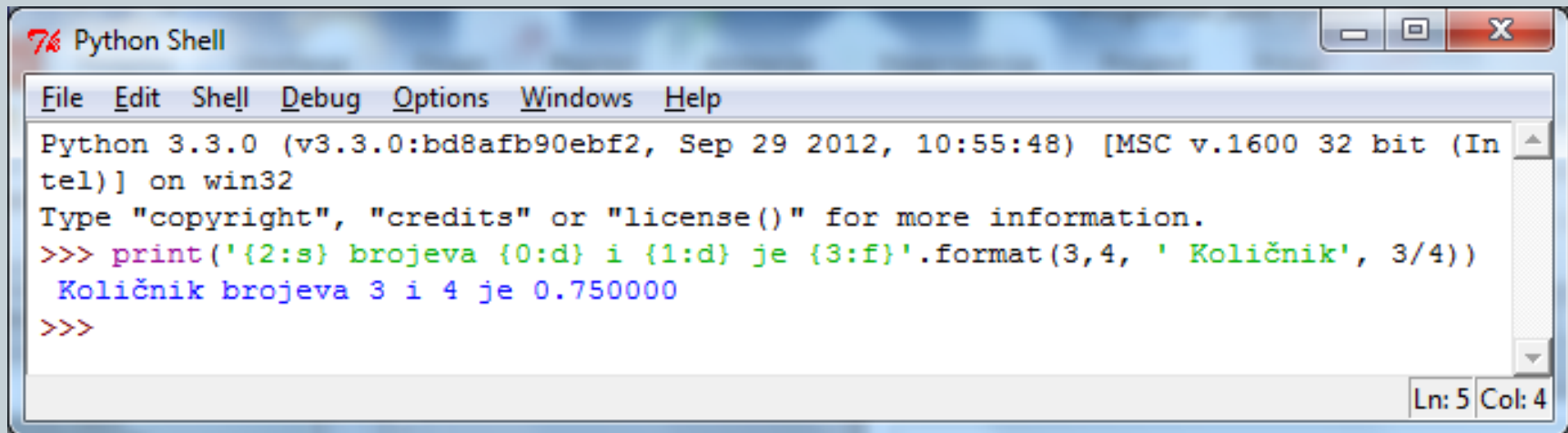


```
Python Shell
File Edit Shell Debug Options Windows Help
Python 3.3.0 (v3.3.0:bd8afb90ebf2, Sep 29 2012, 10:55:48) [MSC v.1600 32 bit (Intel)] on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>> print('{0:7.2f}'.format(7/3))
      2.33
>>>
```

Ln: 5 Col: 4

Formatirani ispis

The screenshot shows a Python Shell window titled "Python Shell" with a menu bar (File, Edit, Shell, Debug, Options, Windows, Help). The main text area displays the following content:

```
Python 3.3.0 (v3.3.0:bd8afb90ebf2, Sep 29 2012, 10:55:48) [MSC v.1600 32 bit (Intel)] on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>> print('{2:s} brojeva {0:d} i {1:d} je {3:f}'.format(3,4, ' Količnik', 3/4))
    Količnik brojeva 3 i 4 je 0.750000
>>>
```

The status bar at the bottom right indicates "Ln: 5 Col: 4".

Izgled formatiranog ispisa prilikom unosa podataka:

```
>>> n=int(input('Zbroj brojeva {0} i {1} = {2} '.format(12,25, 12+ 25)))
Zbroj brojeva 12 i 25 = 37
```

Osnovna pravila pisanja programa

- Pravila za pisanje imena:
  - Imena se sastoje od proizvoljnog broja slova, znamenki i podvlaka, ne smiju početi znamenkom.
  - Python razlikuje velika i mala slova, a i A različita imena

Ključne riječi:

False	class	finally	is	return
None	continue	for	lambda	try
True	def	from	nonlocal	while
and	del	global	not	with
as	elif	if	or	yield
assert	else	import	pass	
break	except	in	raise	

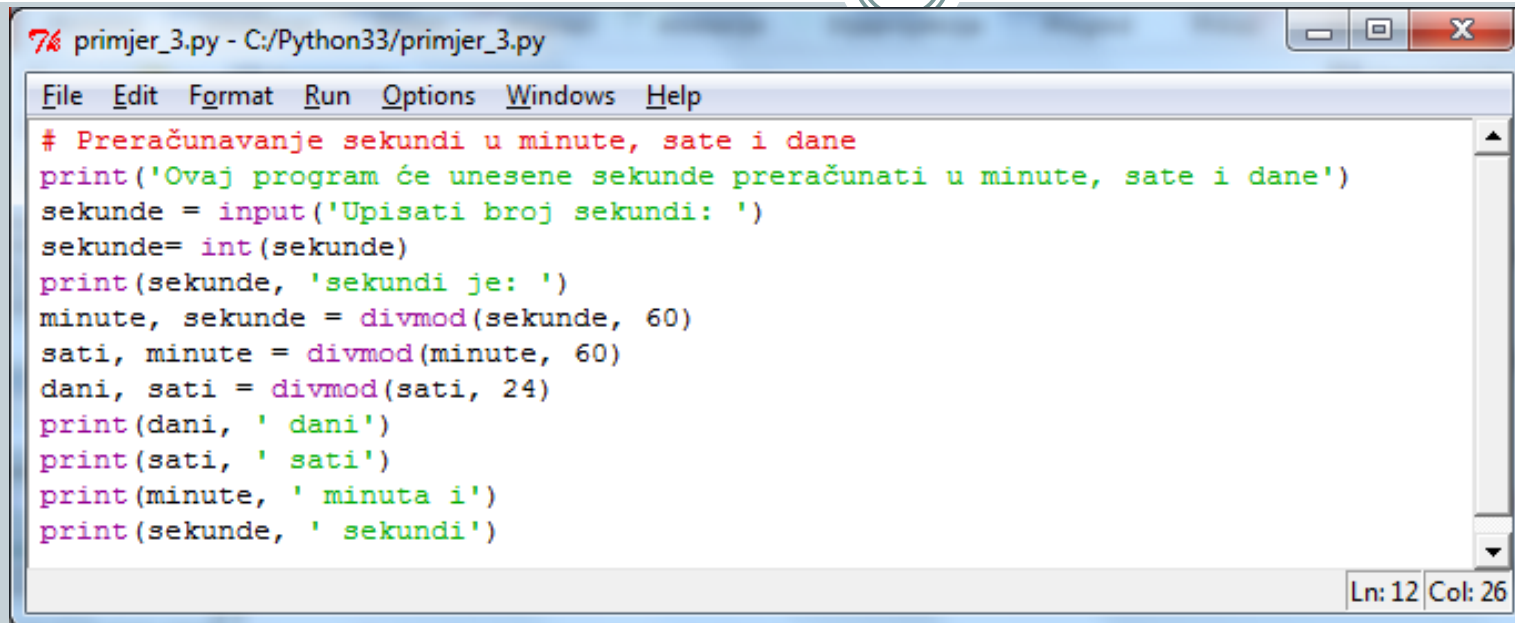
Naredbe višestrukog pridruživanja

varijabla_1, varijabla_2, ... = izraz_1, izraz_2, ...

```
>>> a = 100
>>> b = 15
>>> zbroj, razlika = a+b, a-b
>>> zbroj
115
>>> razlika
85
>>> količnik, ostatak = a//b, a%b
>>> količnik
6
>>> ostatak
10
>>> print('zbroj = {} razlika = {}'.format(zbroj, razlika))
zbroj = 115 razlika = 85
```

Program za preračunavanje sekundi u dane, sate i minute


```
primjer_3.py - C:/Python33/primjer_3.py
File Edit Format Run Options Windows Help
# Preračunavanje sekundi u minute, sate i dane
print('Ovaj program će unesene sekunde preračunati u minute, sate i dane')
sekunde = input('Upisati broj sekundi: ')
sekunde = int(sekunde)
print(sekunde, 'sekundi je: ')
minute, sekunde = divmod(sekunde, 60)
sati, minute = divmod(minute, 60)
dani, sati = divmod(sati, 24)
print(dani, ' dani')
print(sati, ' sati')
print(minute, ' minuta i')
print(sekunde, ' sekundi')
Ln: 12 Col: 26
```

```
Ovaj program će unesene sekunde preračunati u minute, sate i dane
Upisati broj sekundi: 1000000
1000000 sekundi je:
11 dani
13 sati
46 minuta i
40 sekundi
```

Jednostavniji zapis


```
sekunde=input('Upisati broj sekundi: ')
```

```
sekunde= int(sekunde)
```

Jednostavnije pisanje:

```
sekunde=int(input('Upisati broj sekundi: '))
```

File -> Recent Files , aktivira pomoćni padajući izbornik s nizom programa, odnosno modula koje smo u posljednje vrijeme upotrebljavali

Zadaci za vježbu

1. Napiši program koji će unositi duljine stranica pravokutnika i ispisivati:

a) opseg pravokutnika

Primjer:

Unos	Ispis
2	14
5	

b) površina pravokutnika

Primjer:

Unos	Ispis
2	10
5	

Zadaci za vježbu

2. Napiši program koji će unositi prirodan broj n i ispisivati površinu kvadrata čija stranica ima duljinu n .

Primjer:

Unos	Ispis
6	36

3. Napiši program koji će unositi ocjene iz pet predmeta, a ispisivati prosjek ocjena.

Unos	Ispis
3	4.2
4	
5	
4	
5	

Zadaci za vježbu

4. Ivana već dugo želi kupiti novu pernicu koja stoji n kuna. Za rođendan je od bake dobila m kuna ($m < n$). Nakon što je djedu ispričala priču s pernicom, djed joj je obećao da će joj dati ostatak novaca. Kako još ne zna najbolje računati, moli te za pomoć. Napiši program koji će unositi cijenu pernice (n) i iznos koji je dobila od bake (m), a ispisivati iznos koji joj treba dati djed kako bi mogla kupiti pernicu.

Primjer:

Unos	Ispis
132	82
50	

Zadaci za vježbu

5. Napiši program koji će unositi dva prirodna broja a i b te ispisivati njihov zbroj, razliku, umnožak i količnik (drugi je broj uvijek različit od nule). Ispis programa treba biti „punog” oblika, primjerice, za unos brojeva 5 i 7 te operaciju $+$ ispis treba biti $5 + 7 = 12$.

Primjer:

Unos	Ispis
4	$4+2=6$
2	$4-2=2$
	$4*2=8$
	$4/2=2.0$

Zadaci za vježbu

6. Napiši program koji će unositi iznos odobrenog potrošačkog kredita c , godišnju kamatnu stopu p , broj mjeseci m , a ispisivati kamate prema formuli:

$$k = \frac{cp(m+1)}{2400}$$

Primjer:

Unos	Ispis
1000	43.33
8	
12	

Zadaci za vježbu

7. Ivica ima n kuna za koje želi kupiti prijateljicama čokolade. Jedna čokolada stoji m kuna. Ivicu zanima koliko će najviše čokolada moći kupiti te koliko će mu novca nakon toga još preostati. Pomogni Ivici i napiši program koji će unositi iznos novca kojim Ivica raspolaže te cijenu jedne čokolade, a ispisivati koliko maksimalno čokolada Ivica može kupiti te koliko će mu novca nakon toga preostati.

Primjer:

Unos	Ispis
100	5
17	15

Moduli – zbirke funkcija

- *import* – *f* funkcije iz modula koje želimo upotrijebiti moramo najprije najaviti
- u interaktivnom prozoru

```
>>> x=16
>>> import math
>>> y=math.sqrt(x)
>>> y
4.0
```

```
>>> from math import sqrt
>>> x=25
>>> y=sqrt(x)
>>> y
5.0
>>> print(sqrt(81))
9.0
```

Moduli – zbirke funkcija

- *Uvoz funkcija može se obaviti tako da se umjesto imena funkcije stavi znak *. Znak * simbolizira sve funkcije koje se nalaze u modulu.*

```
>>> from math import *
```

```
>>> print(sqrt(2))
```

```
1.4142135623730951
```

```
>>> x=3
```

```
>>> y=4
```

```
>>> print(sqrt(x**2 + y**2))
```

```
5.0
```

Moduli – zbirke funkcija


```
>>> r=1
>>> from math import pi
>>> print('Površina kruga s polumjerom {0} iznosi {1}'.format(r,pi*r**2))
Površina kruga s polumjerom 1 iznosi 3.141592653589793
```

Preporuka za uvoz modula koristiti se naredbom:

- `import ime_modula` ili
- `from ime_modula import ime_funkcije_1, ime_funkcije_2,...`
- Najčešće korištene funkcije modula `math` su: `ceil(x)`, `floor(x)`, `exp(x)`, `log(x,b)`, `sin(x)`, `cos(x)`, `tan(x)`, `asin(x)`, `acos(x)`.

Moduli – zbirke funkcija

Funkcija	Opis	Primjer
$\text{ceil}(x)$	Najmanji cijeli broj veći od ili jednak x	$\text{ceil}(3.4)=4$ $\text{ceil}(4.9)=5$
$\text{floor}(x)$	najveći cijeli broj manji ili jednak x	$\text{floor}(3.2) = 3$ $\text{floor}(7.8)=7$
$\text{exp}(x)$	e^x	$\text{exp}(1)=2.71828$
$\text{log}(x,b)$	$\log_b x$	$\text{log}(100,10)=2.0$
$\text{sin}(x)$	$\sin x$	$\text{sin}(\pi)= 0$
$\text{cos}(x)$	$\cos x$	$\text{cos}(\pi)= -1$
$\text{tan}(x)$	$\text{tg } x$	$\text{tan}(0)=0.0$
$\text{asin}(x)$	Arcus sinus	$\text{asin}(-1)= 1.57079$
$\text{acos}(x)$	Arcus kosinus	$\text{acos}(-1)=3.14159$

Moduli – zbirke funkcija

- Unutar modula **math** ne nalaze se funkcije:
abs(x), **round(x)**, one su ugrađene funkcije u Pythonu
- Funkcija **round(x)** vraća cijeli broj koji je najbliži realnom broju x
- $\text{round}(7.2)=7$, $\text{round}(9.8)=10$, $\text{round}(-3.2)= -3$
- Modul **random** sadržava funkcije kojima se može generirati nasumične brojeve i modelirati slučajne događaje i pojave.
- U modulu **random** postoji funkcija **randint(a,b)**

Moduli – zbirke funkcija


```
>>> from random import randint
```

```
>>> print(randint(0,1))
```

```
1
```

```
>>> print(randint(5,15))
```

```
12
```

```
>>> print(randint(25,150))
```

```
114
```

Uvjetne naredbe

if, if – else, if – elif – else

Opći oblik naredbe grananja :

```
if uvjet_1:
```

```
    naredba_1
```

```
elif uvjet_2:
```

```
    naredba_2
```

```
...
```

```
elif uvjet_n:
```

```
    naredba_n
```

```
else:
```

```
    naredba
```

Uvjetne naredbe

if...else

```
x,y=17,25
```

```
print('Koliki je zbroj brojeva {0} i {1}?' .format(x,y))
```

```
z=int(input('Utiskati odgovor: '))
```

```
if z == x+y:
```

```
    print('Točno!')
```

```
else:
```

```
    print('Netočno!')
```

Uvjetne naredbe

if...else

```
x,y=17,25
```

```
print('Koliki je zbroj brojeva {0} i {1}?' .format(x,y))
```

```
z=int(input('Utipkati odgovor: '))
```

```
if z == x+y:
```

```
    print('Točno!')
```

```
else:
```

```
    print('Netočno!')
```

Uvjetne naredbe


```
import random
a,b=1,9
x,y=random.randint(a,b),random.randint(a,b)
operator = random.randint(0,1)
if operator:
    oper='umnožak'
    t=x*y
else:
    oper='zbroj'
    t=x+y
print('Koliki je {0} brojeva {1} i {2}?.format(oper,x,y))
z=int(input('Utipkati odgovor: '))
if z == t:
    print('Točno!')

else:
    print('Netočno!')
```

Uvjetne naredbe

Primjer 1.

Napiši program koji će od zadana tri broja ispisati najveći od njih.

```
#program if_primjer_1  
from math import*  
a=int(input("a = "))  
b=int (input("b = "))  
c=int (input("c = "))  
max = a  
if (b>max):  
    max=b  
if(c>max):  
    max=c  
print('Max= {0:d}'.format(max))
```

Relacijski operatori

Relacijski operatori

Operator	Značenje simbola
>	veće od
<	manje od
>=	veće od ili jednako
<=	manje od ili jednako
==	jednako
!=	nije jednako

Logički operatori

Logički operatori

Operator	Naziv operacije	Algebarski simbol
and	I operacija, konjunkcija	$\wedge$
or	ILI operacija, disjunkcija	$\vee$
not	NE operacija, komplementiranje	$\neg$

Redosljed izvođenja logičkih operacija

Redosljed	Operacija
1.	not
2.	and
3.	or

Redosljed izvođenja operacija

Redosljed izvođenja operacija

Redosljed	Operacija
1.	aritmetički
2.	relacijski
3.	logički

```
>>> 2+3<4
```

```
False
```

```
>>> 2*3 -11>3*3 -5
```

```
False
```

```
>>> 3+4>5 and 3+5 >4 and 4 + 5 >3
```

```
True
```

```
>>> False or not False
```

```
True
```

```
>>> False and True
```

```
False
```

```
>>>
```

Donošenje odluka u programima

Primjer 2.

Zadaj prirodni broj. Ispiši je li taj broj djeljiv sa sedam.

```
# djeljivost broja sa 7
print('Program će ispisati je li neki utipkani broj djeljiv sa 7')
broj=int(input('Utipkati prirodni broj: '))
if broj % 7 ==0:
    print('Broj {} je djeljiv sa sedam.'.format(broj))
else:
    print('Broj {} nije djeljiv sa sedam.'.format(broj))
```

Za uneseni broj želimo ustanoviti je li manji od nule, jednak nuli ili je veći od nje.

Izbor jedne od tri mogućnosti s **if-else** strukturom

```
broj=int(input('Utipkati željeni broj:'))
```

```
if broj== 0:
```

```
    print('Broj je jednak nuli.')
```

```
else:
```

```
    if broj>0:
```

```
        print('Broj je veći od nule.')
```

```
    else:
```

```
        print('Broj je manji od nule.')
```

Za uneseni broj želimo ustanoviti je li manji od nule, jednak nuli ili je veći od nje, upotreba **elif**


```
# Izbor jedne od tri mogućnosti s if-elif-else strukturom  
broj=int(input('Utipkati željeni broj:'))  
if broj== 0:  
    print('Broj je jednak nuli.')  
elif broj>0:  
    print('Broj je veći od nule.')  
else:  
    print('Broj je manji od nule.')
```

Kiselost i lužnatost otopina izražavaju se pH-vrijednostima.

Napiši program koji će za utipkanu pH – vrijednost napisati kakva je otopina.

pH	Opis
<0,4.5]	jako kisela
<4.5,6.5]	slabo kisela
<6.5,7.5]	neutralna
<7.5,9.5]	slabo lužnata
<9.5,14]	jako lužnata

Kiselost i lužnatost otopina izražavaju se pH-vrijednostima.

 # Klasifikacija otopina po pH- vrijednostima

```
print('Program će ovisno o utipkanoj vrijednosti napisati je li otopina jako  
kisel, slabo kisel, neutralna, slabo lužnata ili jako lužnata')
```

```
ph=float(input('Upisati pH-vrijednost: '))
```

```
if ph > 0 and ph <= 4.5:
```

```
    print('Otopina s pH-vrijednošću {0:0.1f} je jako kisel.'.format(ph))
```

```
elif ph > 4.5 and ph <= 6.5:
```

```
    print('Otopina s pH-vrijednošću {0:0.1f} je slabo kisel.'.format(ph))
```

```
elif ph > 6.5 and ph <= 7.5:
```

```
    print('Otopina s pH-vrijednošću {0:0.1f} je neutralna.'.format(ph))
```

```
elif ph > 7.5 and ph <= 9.5:
```

```
    print('Otopina s pH-vrijednošću {0:0.1f} je slabo lužnata.'.format(ph))
```

```
elif ph > 9.5 and ph <= 14.0:
```

```
    print('Otopina s pH-vrijednošću {0:0.1f} je jako lužnata.'.format(ph))
```

```
else:
```

```
    print('Zadana vrijednost pH = {0:0.1f} nije uobičajena.'.format(ph))
```

Ponavljanje bčpkova naredbi


```
for i in range(n):
```

```
    blok_naredbi
```

```
    ...
```

ponavlja se od 0 do n-1

```
>>> for i in range(5):
```

```
    print(i)
```

0

1

2

3

4

Ponavljanje bčpkova naredbi


```
>>> for i in range(5):  
    print(i, end='')
```

0 1 2 3 4

```
>>> for i in range(100):  
    print(i, end=' ')  
    if not((i+1) % 10):  
        print()
```

```
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9  
10 11 12 13 14 15 16 17 18 19  
20 21 22 23 24 25 26 27 28 29  
30 31 32 33 34 35 36 37 38 39  
40 41 42 43 44 45 46 47 48 49  
50 51 52 53 54 55 56 57 58 59  
60 61 62 63 64 65 66 67 68 69  
70 71 72 73 74 75 76 77 78 79  
80 81 82 83 84 85 86 87 88 89  
90 91 92 93 94 95 96 97 98 99
```


Ponavljanje bčpkova naredbi


```
>>> for i in range(100):  
    print('{:3d}'.format(i),end=' ')  
    if not((i+1) % 10):  
        print()
```

```
0  1  2  3  4  5  6  7  8  9  
10 11 12 13 14 15 16 17 18 19  
20 21 22 23 24 25 26 27 28 29  
30 31 32 33 34 35 36 37 38 39  
40 41 42 43 44 45 46 47 48 49  
50 51 52 53 54 55 56 57 58 59  
60 61 62 63 64 65 66 67 68 69  
70 71 72 73 74 75 76 77 78 79  
80 81 82 83 84 85 86 87 88 89  
90 91 92 93 94 95 96 97 98 99
```

Napiši program koji će unositi prirodan broj n i ispisivati sve njegove djelitelje.


```
# Ispis svih djelitelja broja n  
n= int(input('Unesi prirodni broj: '))  
for i in range(1,n+1):  
    if n % i == 0:  
        print(i,end=' ')
```

**Unesi prirodni broj: 15
1 3 5 15**

Funkcija range(). Može se pozvati i s **tri parametra:**

```
>>>for i in range(1,10,3)  
    print(i)  
  
1  
4  
7  
>>>
```

Range


```
>>>for i in range(1,10,3)
    print(i)
```

```
1
4
7
```

```
>>>for i in range(10,4,-2):
    print (i)
```

```
10
8
6
```

Range


```
>>>for i in range(10,12,-1)  
    print(i)
```

prvi parametar funkcije
range() je manji od drugog,
pa nema nikakvog ispisa

Napiši program koji će unositi prirodni broj n i provjeravati je li prost broj

```
# Provjerava je li učitani broj prost
n = int(input('Unesi broj: '))
brojac= 0
for i in range(1,n+1):
    if n%i == 0:
        brojac+=1
if brojac ==2 and n>1:
    print('Broj {} je prost'.format(n))
else:
    print('Broj {} nije prost'.format(n))
```

Unesi broj: 17
Broj 17 je prost

Unesi broj: 15
Broj 15 nije prost

Prosti brojevi: 2,3,5,7,11,13,... Ako broj nije prost, za njega ćemo reći da je složen. Broj 1 nije niti prost niti složen.

Uvjetno ponavljanje bloka naredbi

...

```
while uvjet:  
    blok_naredbi
```

...

```
while i<10:  
    print(i,end=' ')  
    i+=1
```

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Uvjetno ponavljanje bloka naredbi


```
# Srednja visina uz korištenje while petlje  
print('Izračunavanje srednje visine proizvoljnog broja osoba')  
n=0  
s=0  
ima_brojeva='da'  
while ima_brojeva == 'da':  
    v=float(input('Upisati visinu u m: '))  
    s +=v  
    n +=1  
    ima_brojeva=input('Ima li još unosa (utipkati da ili ne)? ')  
print('\n Srednja visina {} osoba u metrima je {:.4f}'.format(n,s/n))
```

Uvjetno ponavljanje bloka naredbi

Izračunavanje srednje visine proizvoljnog broja osoba

Upisati visinu u m: 1.78

Ima li još unosa (utipkati da ili ne)? da

Upisati visinu u m: 1.56

Ima li još unosa (utipkati da ili ne)? da

Upisati visinu u m: 1.83

Ima li još unosa (utipkati da ili ne)? da

Upisati visinu u m: 1.72

Ima li još unosa (utipkati da ili ne)? da

Upisati visinu u m: 1.65

Ima li još unosa (utipkati da ili ne)? da

Upisati visinu u m: 1.69

Ima li još unosa (utipkati da ili ne)? ne

Srednja visina 6 osoba u metrima je 1.7050

Uvjetno ponavljanje bloka naredbi


```
# Srednja visina uz korištenje while petlje
print('Izračunavanje srednje visine proizvoljnog broja osoba')
n=0
s=0
v=float(input('Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj: ')
while v > 0:
    s +=v
    n +=1
    v=float(input('Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): '))

print("\n Srednja visina { } osoba u metrima je {:.4f}'.format(n,s/n))
```

Uvjetno ponavljanje bloka naredbi

Izračunavanje srednje visine proizvoljnog broja osoba

Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): 1.78

Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): 1.56

Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): 1.83

Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): 1.72

Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): 1.65

Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): 1.69

Upisati visinu u metrima (negativni broj za kraj): -1

Srednja visina 6 osoba u metrima je 1.7050

Ugrađene funkcije

Upoznali smo funkcije: *int()*, *float()*, *bin()*, *hex()*, *ord()*, *input()*, *print()*, *abs()*, *round()*

Ugrađene funkcije:

Funkcija	Primjer
$\text{min}(a,b,c,\dots)$	$\text{min}(2,1,5)=1$
$\text{max}(a,b,c,\dots)$	$\text{max}(2,1,5)=5$
$\text{pow}(a,b)$	$\text{pow}(2,5)=32$
$\text{pow}(a,b,n)$	$\text{pow}(2,5,3)=2$

(kolicnik,ostatak) = divmod(a,b)

Ugrađene funkcije

import math

help(math) – ispisati popis svih funkcija i ostalih podataka o modulu, slijedi dio ispisa:

FUNCTIONS

`acos(...), acos(x)`

Return the arc cosine (measured in radians) of x .

`acosh(...), acosh(x)`

Return the hyperbolic arc cosine (measured in radians) of x .

`asin(...), asin(x)`

Return the arc sine (measured in radians) of x .

`asinh(...), asinh(x)`

Return the hyperbolic arc sine (measured in radians) of x .

Definiranje vlastitih funkcija

```
def ime_funkcije(popis_parametara):  
    blok_naredbi  
    return vrijednost
```

Primjer 1: Napiši funkciju koja za zadani prirodni broj provjerava je li broj paran te ispisuje odgovarajuću poruku.

```
#program 1
```

```
def paran(n):  
    if n%2==0:  
        print('Broj {0} je paran'.format(n))  
    else:  
        print('Broj {0} je neparan'.format(n))  
    return  
n=int(input("unesi broj n:"))  
paran(n)
```

Definiranje vlastitih funkcija

Definiraj više brojeva i za njih provjeri jesu li parni:

```
#program 2  
def paran(n):  
    if n%2==0:  
        print('Broj {0} je paran'.format(n))  
    else:  
        print('Broj {0} je neparan'.format(n))  
    return  
  
n=int(input("Koliko brojeva:"))  
for i in range(n):  
    a=int(input("Zadaj broj:"))  
    paran(a)
```

```
Koliko brojeva:5  
Zadaj broj:3  
Broj 3 je neparan  
Zadaj broj:6  
Broj 6 je paran  
Zadaj broj:2  
Broj 2 je paran  
Zadaj broj:7  
Broj 7 je neparan  
Zadaj broj:99  
Broj 99 je neparan
```

Definiranje vlastitih funkcija


```
def armstrongov(n):  
#funkcija True ako je n Armstrongov broj, a inače vraća False  
    s=0  
    t=n  
    while n>0:  
        s+=(n%10)**3  
        n//=10  
    if s==t:  
        return True  
    else:  
        return False  
for i in range (1,501):  
    if armstrongov(i):  
        print(i)
```

1
153
370
371
407

Definiranje vlastitih funkcija


```
def armstrongov(n):  
    #funkcija vraća True ako je n Armstrongov broj, a inače vraća  
    False  
    s=0  
    t=n  
    while n>0:  
        s+=(n%10)**3  
        n//=10  
    if s==t:  
        return True  
    else:  
        return False  
def main():  
    for i in range (1,501):  
  
        if armstrongov(i):  
            print(i)  
    return
```

1
153
370
371
407

Definiranje vlastitih funkcija

```
def armstrongov(n):  
    #funkcija True ako je n Armstrongov broj, a inače vraća False  
    s=0  
    t=n  
    while n>0:  
        s+=(n%10)**3  
        n//=10  
    if s==t:  
        return True  
    else:  
        return False  
def main():  
    for i in range (1,501):  
        if armstrongov(i):  
            print(i)  
    return  
main()
```

1
153
370
371
407

Definiranje vlastitih funkcija

```
def armstrongov(n):  
#funkcija True ako je n Armstrongov broj  
    s=0  
    t=n  
    while n>0:  
        s+=(n%10)**3  
        n//=10  
    if s==t:  
        return True  
    else:  
        return False  
def prost(n):  
    for i in range(2,round(n**(1/2)+1)):  
        if n%i==0:  
            return False  
    if n>1:  
        return True  
    else:  
        return False
```

```
def main():  
    n=int(input('Unesi prirodan broj:  
'))  
    b=0  
  
    for i in range (1,n+1):  
        if armstrongov(i)and prost(i):  
            b+=1  
            print(i)  
    if b==0:  
        print('Nema')  
  
    return  
main()
```

Razni zadaci s funkcijama:

1. Napiši program koji će izračunati tangens kuta zadanog u stupnjevimama, minutama i sekundama, uz pomoć funkcije.
2. Napiši program koji će za zadana dva kompleksna broja ispisati njihov zbroj i umnožak.
3. Napiši program koji će za zadane stranice i dijagonalu pravokutnika izračunati drugu stranicu, opseg i površinu.
4. Napišite program koji će izračunati i ispisati imaginarni dio umnoška dva kompleksna broja.
5. Napišite program koji će ispisati zbroj i umnožak znamenki učitanoog prirodnog broja.
6. Napišite program koji će od tri zadana realna broja ispisati njihovu aritmetičku i harmonijsku sredinu.

Razni zadaci s funkcijama:

7. Napiši program koji će ispisati opseg i površinu kvadrata ako je poznata duljina njegove dijagonale.
8. Napiši program koji će uz pomoć funkcije ispisati najmanji od triju zadanih cijelih brojeva.
9. Napiši program koji će na odsječku $[200, 400]$ ispisati zbroj brojeva, broj brojeva djeljivih sa sedam i koliko ih je neparnih.
10. Napišite program koji će ispisati zbroj brojeva djeljivih sa 13 na odsječku $[200, 400]$.
11. Napišite program uz pomoć funkcije koji će za učitani realni broj ispisati njegov cijeli i decimalni dio.
12. Napišite funkciju čiji će ulazni parametri biti dva prirodna broja. Funkcija treba vraćati zbroj tih dvaju brojeva.

Rješenja nekih zadataka:

Napišite funkciju čiji će ulazni parametri biti dva prirodna broja. Funkcija treba vraćati zbroj tih dvaju brojeva.

#program 12

```
def zbroj(a,b):
    x=a+b
    return x
def main():
    a=int(input("Prvi broj:"))
    b=int(input("Drugi broj:"))
    print('Zbroj brojeva {} i {} iznosi {}'.format(a,b,zbroj(a,b)))

main()
```

Rješenje prvog zadatka

Napiši program koji će izračunati tangens kuta zadanog u stupnjevima, minutama i sekundama, uz funkcije.

```
#program 1a
from math import *
def tg(stu,min,sek):
    kut=stu+min/60+sek/3600
    rad=kut*pi/180
    x=sin(rad)/cos(rad)
    return x
def main():
    stu=int(input("Zadaj stupnjeve:"))
    min=int(input("Zadaj minute:"))
    sek=int(input("Zadaj sekunde:"))
    print('Za zadani kut {0} stu {1} min i {2} sek tangens iznosi: {3:.2f}'.format(stu,min,sek,tg(stu,min,sek)))
main()
```

Rješenje trećeg zadatka

```
#program 3
from math import *
def b(a,d):
    x=sqrt(pow(d,2)-pow(a,2))
    return x
def o(a,d):
    y=2*(a+b(a,d))
    return y
def p(a,d):
    z=a*b(a,d)
    return z
def main():
    a=int(input("Zadaj stanicu a=:"))
    d=int(input("Zadaj dijagonalu d=:"))
    print('Za zadanu stanicu a = {0} i dijagonalu d = {1}, stranica b = {2:
.2f}, opseg = {3: .2f}, površina = {4: .2f}
'.format(a,d,b(a,d),o(a,d),p(a,d)))
    return
main()
```